

Araştırma

ERGENLİKTE KENDİNİ İFADE ETME BİÇİMİ OLARAK DUVAR YAZILARI: SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN NİTEL BİR ÇALIŞMA¹

Graffiti as an Expression of Oneself in Adolescence: A Qualitative Study from the Perspective of Social Work

Doğa BAŞER*

Mehmet KIRLIOĞLU**

Aliye MAVİLİ AKTAŞ***

*Araştırma Görevlisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,

**Araştırma Görevlisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

***Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kamusal alandaki duvar yazılarını sosyal hizmetin temeli olan

“çevresi içinde birey” perspektifinin yanında psiko-sosyal gelişim kuramlarından da faydalanarak analiz etmektir. Literatürde duvar yazısı yazma davranışı ile gençlik dönemlerine ve kimlik oluşumuna odaklanan çalışmalar mevcuttur. Araştırma Türkiye’de Konya il merkezi Selçuklu ilçesi Bosna Hersek mahallesinde yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında fotoğraf makinesi kullanılmış, duvar yazılarının fotoğrafı çekilmiş, 904 fotoğraf elde edilmiştir. Fotoğraflar kelimesi kelimesine kelime işlem programına aktararak 886 ifadeye ulaşılmış ve söz konusu ifadeler temalar halinde başlıklandırılmıştır. Kodlamalar sonucu aşk ifadeleri (%17), dayanışma (%5), nitelemeler (%15), isim yazımı (%43), fanatizm (%5), siyaset (%9), müstehcen ifadeler (%2), rap kültürü ifadeleri (%4), temalarına ulaşılmıştır. Yazılan yerler Bahçe Duvarları (%74), Elektrik Trafo Binaları (%11), Okul Duvarları (%4), Elektrik direkleri (%3), Yol-Kaldırım (%5), Diğer (Çöp Kutuları, Parklar, Araba, Apartmanlar vb.) (%3) olarak sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada duvar yazılarının vandalizme, kendini ifade etmeye, aidiyete, kimlik oluşumuna, karşı cinsle ve arkadaş grubu ile ilişkilere yönelik mesajları içerdiği bulunmuştur. Sonuç olarak ergenlikte kendini ifade etme kültürünün yaratıcı kanallara yönlendirilmesinde kentsel çalışmalar ve gençlik merkezleri önem kazanmakta, okul ve sokak sosyal hizmeti de geliştirilmesi gereken alanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ergenlikte şiddetin ifade edilmesinin yetişkinlikte eylemsel boyuta ulaşabilme olasılığından hareketle önleyici çalışmaların bu döneme yönelmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik, Gençlik, Duvar Yazısı, Vandalizm, Sosyal Hizmet

ABSTRACT

The goal of this research is to analyze by following up the psychosocial development theo-

1 Bu çalışma “3rd Ensact Joint European Conference Social Action in Europe 16-19 April İstanbul” da özet ve sözlü olarak sunulan “Graffiti as an expression of oneself in adolescence: a qualitative study from the perspective of social work” adlı çalışmanın geliştirilmiş halidir.

ries the graffiti encountered in the public areas from the perspective of "individual within his/her environment", which is the base of social work. In the literature, studies are available that focus on writing graffiti behavior with the period of young people in relation to identity formation. The research was made in Bosna-Hersek district, Selcuklu, Konya, Turkey. Qualitative research design was used in the research. A camera was used in collecting the data, photos of graffiti were taken and 904 photos were obtained. The photos were transferred into word processing program as verbatim, 886 expressions were reached and those expressions were titled as themes. Love expressions (%17), cooperation (%5), characterization (%15), writing names (%43), fanaticism (%5), politics (%9), obscene expressions (%2) and the expressions of the rap culture (%4) were the themes obtained as a result of codification. Drawn places are categorized as Garden Walls (%74), Power Distribution Unit Buildings (%11), School Walls (%4), Utility Poles (%3), Roads- Pavements (%5) and Other (Containers, Parks, Cars, Apartment Buildings, etc.) (%3). It has been found out in this research that graffiti includes messages about vandalism, expressing oneself, belonging, identity formation and relationships with the opposite-sex and friend groups. Consequently, urban studies and youth centers have been gaining importance in transferring the culture of expressing oneself in adolescence into creative channels. School and Street Social Work have been coming into prominence as an area that needs improvement. The need of heading preventative studies towards adolescence is emphasized because of the possibility that expressions of violence in adolescence may come into life actually in adulthood.

Key Words: Adolescence, Juvenility, Graffiti, Vandalism, Social Work.

GİRİŞ

Duvar yazısı yazma davranışı ile özellede ergenlik daha genel ifade ile ise

gençlik dönemlerine odaklanan birçok çalışma bulunmaktadır (Avramidis ve Drakopoulou, 2012; Burcu ve vd., 2007; Cassar, 2007; Kan, 2001; Lachmann, 1988; Lucca ve Pachecco, 2001; Otten-Price, 2006; Taylor, 2010). Duvar yazısı yazmanın yaygınlaşması Taylor'un (2010: 66) da vurguladığı üzere, eğitimsel ve kriminolojik araştırmaların ötesinde ruh sağlığı alanını da ilgilendiren bir durumdur, ayrıca duvar yazıları ergen ruh sağlığı alanı için nitelikli bir çalışma alanıdır. Böylece kişileri cezalandırmak yerine etkili başka tedavi yolları geliştirilebilecektir.

Duvar yazısı, gündelik yaşamdaki "görsel kültür"ün en tanıdık şekli olmakla birlikte (Kan, 2001: 21), tek bir türden ziyade şehir yüzeyine izinsiz yazılan yazıların ve şehir mobilyaları üzerine rastgele karalamalar ile sokak sanatı gibi geniş bir anlam aralığına sahiptir (Carrington, 2009: 412). Duvar yazısı, aynı anda hem estetik bir faaliyet hem de suç eylemi olmasıyla paradoksal bir fenomendir. Duvar yazısı yazarları, ürünlerinin görsel ve kültürel değerini savunmakta iken duvar yazısı karşıtları, duvar yazılarının kentsel alandan kaldırılmasını ve yazarların yargılanmasını istemektedirler. Bu anlamda duvar yazısı, kamusal söylemde ve kamusal tartışmada önemli bir sorun haline gelmiştir (Halsey ve Young, 2006: 275). Duvar yazısı üzerine araştırmaların bir kısmı duvar yazılarının vandalizmin ve anlayışsızlığın en kötü örneği olarak görürken, diğer bir bakış açısı ise eleştirel bir konum ile kamusal söylemi ve sokak sanatını ön plana çıkarmaktadır (McAlluife ve Iverson, 2011: 129).

Literatürde duvar yazısı yazımı ile kimlik inşası arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir. Duvar yazılarının geniş

yelpazeli içerikleri öz kimlik, kişilerarası ilişkiler, kültürel anlayış, cinsellik ile ilgili kaygılar ve dini-siyasi inançlar ile ilişkilidir (Lucca ve Pachecco, 2001). Duvar yazısı, metnin siyasi temsil içindeki kullanımının bir örneğidir. İsim ve sosyal ifadelerin kentsel alana izinsiz bir şekilde yazımı, temsilin güçlü bir ifadesidir (Carrington, 2009: 419). Yazma eylemi kendinin reklamını yapma, üstünlük kurma, sosyal bağlar, estetik ifade, çeteler arasındaki ilişkiler hakkında mesajlar içeren (Adams ve Winter, 1997: 354) ve kentsel mekânda, sosyal, kültürel ve siyasi karmaşık süreçlerin inşasına dikkat çeken mekânsal bir uygulamadır (McAlluife ve Iverson, 2011: 129).

Literatürde duvar yazısı yazımına yol açan önemli faktörler olarak, heyecan-risk arayışı, can sıkıntısı, başkasını taklit etme ve uygunsuz bir sosyal kimlik kazanma, misilleme davranışı ile tatmin olma ön plandadır (Taylor, 2010: 57). Otten-Price (2006: 16) duvar yazısı yazma nedenlerinin üretilen duvar yazıları gibi bireysel, ilginç ve karmaşık olduğunu, bu durumun ergenlik gelişim süreci ve ergen-yetişkin dünyaları arasındaki ilişki ile bağlantılı olabileceğini belirtmekte, ileri klinik araştırmaları önermektedir. Lucca ve Pachecco da duvar yazılarının çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimi, sosyalleşmesi, sosyal etkileşimleri, otoriteyle ilişkileri, değerleri öğrenmesi ve kültürel anlayışları ile ilgili bilgi sağlayabileceğini belirtmektedir (Lucca ve Pachecco, 2001: 473). Bu anlamda duvar yazıları kişilik, kimlik, gençlik ve ergenlik süreçleri hakkında bilgi edinilebilecek kaynaklar olarak ifade edilebilmektedir.

MATERYAL METOD

Bu araştırmanın amacı kamusal alandaki duvar yazılarını (public graffiti) sosyal

hizmetin temeli olan çevresi içinde birey perspektifinin yanında psiko-sosyal gelişim kuramlarından da faydalanarak analiz etmek, bu sayede ergenlik-ergenlik süreçleri üzerinde (karşı cinsle ilişkiler, akran-arkadaş ilişkileri, şiddet davranışı, kendini ifade etme yolları) betimlemeler oluşturmaktır. Söz konusu betimlemeler gençlik ve ergen ruh sağlığı politikalarına katkı sağlayabilme potansiyeli açısından önem kazanmaktadır. Bu amaçla oluşturulan araştırma soruları şunlardır:

1. Duvar yazılarında hangi temalara ağırlık verilmiştir?
2. Duvar yazılarındaki duygu ve düşüncelerin ifade ediliş biçimi nasıldır?
3. Duvar yazıları ve ergenlik süreçleri arasında nasıl bağlantılar kurulabilir?
4. Duvar yazıları vandalizmin bir örneğimidir yoksa bir kendini ifade etme aracı mıdır?
5. Duvar yazılarından faydalanarak ergenlik-ergenlik politikalar ve uygulamalarına ne gibi katkılar sağlanabilir?

Araştırma Konya il merkezi Selçuklu ilçesi Bosna Hersek mahallesinde yapılmıştır, Bosna Hersek mahallesinin 2011 adrese dayalı nüfus sistemine göre toplam nüfusu 35052 dir, 15-19 yaş aralığında 3.191 kişi, 20-24 yaş aralığında 4.923 kişi bulunmaktadır, bununla birlikte söz konusu mahalle üniversiteye yakınlığı nedeniyle üniversite öğrencileri tarafından yoğun bir şekilde tercih edilmektedir, fakat öğrenciler nüfuslarını memleketlerinden Konya'ya aldırılmamaktadır.

Araştırmanın Bosna Hersek mahallesinde yapılmasında mahallenin

araştırmacıların çalıştığı kampüse yakın ve ulaşılabilir olması etkili olmuştur. Veriler 2012 Eylül-Ekim ayı süresince bir ayda toplanmıştır. Verilerin toplanmasında fotoğraf makinesi kullanılmış duvar yazılarını içeren 904 fotoğraf elde edilmiştir, kimi duvar yazılarının okunması için birkaç fotoğrafın çekilmesi gerekmiş, birden fazla fotoğraf çekilmesine rağmen bazı duvar yazıları da okunamamıştır. Sonuç olarak fotoğraflar kelimesi kelimesine Microsoft Word programına aktarılarak 886 ifadeye ulaşılmış ve söz konusu ifadeler temalar halinde başlıklandırılmıştır.

Duvar yazılarına yönelik çalışmalarda bir takım yöntemsel sorunların olduğu kabul edilmektedir. Stocker ve ark, duvar yazılarının kategorilendirilmesinde yazarın açık niyetinin önemli olduğunu belirtmektedir. Kimi zaman anlamlarda bağlama bağlı değişimler, kimi zamanda gizli bilinemez anlamlar olabilmektedir (Stocker vd., 1972: 359). Çünkü duvar yazılarındaki ifadelerin anlamının netleştirilmesi için o ifadenin yerel olarak anlamının bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle de duvar yazılarındaki anlam ile kodların yerel bağlamının bilinmesi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Görüntüleyenlerin algılamaları, alandaki kültürler, alt kültürler, bireylere yönelik bilgi ve deneyimlerle ilişkilidir (Lynn ve Susan, 2005: 53). Bu anlamda duvar yazısı yazımı dinamik bir süreci ifade eder, veriler toplanırken başka yazılar yazılmış ya da yazılan yazılar silinmiş olabilir, ayrıca bağlam sorunu mevcuttur. Yazıyı yazan kişinin yazıda ifade etmek istediği ile bu çalışmada çıkarılan anlamlar birebir uyuşmayabilir.

Duvar yazılarında yazar hakkında bilgi edinmek istenen bir şeydir fakat bu

ayrı bir araştırma stratejisi gerektirir ve kimin hangi duvar yazısını ürettiğini bulmak zordur (Lucca ve Pachecco, 2001: 467). Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere duvar yazısı yazımı ergenlik-gençlik dönemleri ile ilişkili görülmektedir. Bosna Hersek Mahallesi'nde yapılan duvar yazıları özellikle lise ve ortaokul çevrelerinde çoğalmakta, okul duvarlarında artmaktadır. Bununla birlikte birçok duvar yazısında da "üni" kısaltmasının kullanımı üniversite öğrencilerinin de duvar yazısı yazdıklarını göstermektedir. Bu perspektiften duvar yazısı yazarların yaş aralığının yaklaşık 14 ile 25 arası olduğu söylenebilir. Atak (2011: 208-209), son yıllarda kimlik keşfi, kimlik statüleri ve kimlik stilleri üzerine yapılan çalışmalardan özetle, kimlik gelişiminin sadece ergenlikte değil yetişkinliğin ilk dönemlerinde de oluşmaya başladığını; aşk, iş ve dünya görüşünün kimlik kazanımı sürecinde önem kazandığını belirtmektedir. Bu anlamda lise sonrası üniversite çağının da kimlik gelişimi açısından önem taşıdığı altı çizilmektedir.

BULGULAR

Bu bölümde oluşturulan temalar altında verilerin sunumu yapılacaktır. Tablo 1 Duvar yazılarından elde edilen ifadelerin temalara göre dağılımının göstermektedir.

Temalar İsim yazımı

Temalar açısından incelendiğinde duvar yazılarında en büyük yüzdeyi isim yazımı (n=406, %43) oluşturmaktadır. Adams ve Winter'ın (1997: 346) çalışmasında da benzer bir bulgu bulunmaktadır, Şad ve Kutlu'nun (2009: 45) eğitim fakültesindeki graffitilere yönelik

Tablo 1: Duvar yazılarından elde edilen ifade temaları

İFADE TEMALARI*		
	Sayı	Yüzde
İsim Yazımı	406	%43
Aşk İfadeleri	159	%17
Dayanışma	51	%5
Fanatizm (Futbol)	49	%5
Nitelemeler	141	%15
Siyasi Mesajlar	90	%9
Küfür	23	%2
Rap Kültürü İfadeleri	34	%4
TOPLAM	953	100

*Birden fazla kategoriye kodlama yapılmıştır.

çalışmasında ise “şehir adları (n=32; 25%), kişi adları (n= 23; 17.9%)” kategorileri en çok yazılan kategoriler olarak ifade edilmektedir. İsim yazımı kimlik ifadesinin en saf biçimleri olarak düşünülebilir, nitelik olarak bakıldığında isim yazımında kimi zaman kullanılan tırnak içine alma (“ ”) durumu bir farklılık arayışı olarak yorumlanabilir.

İsim içeren duvar yazılarında genellikle bir yeniden adlandırma mevcuttur: yazar ismi ile birlikte anılmak istediği bir sıfat belirtir, böylece yazar kendi kimliği ile ilişkili havalı ve abartılı bir saygınlığı olan, nasıl görülmek istendiğini gösteren bir kimlik yaratır (Stowers, 2009: 66). Bu anlamda isimler nitelemelerle birlikte düşünülmelidir. “Mekancı Hak-kı”, “Kanunsuz Ahmet”, “Tövbekar Halil”, “Cesetçi Şancı”, “Asi Emre”, “Repçi Muzi” gibi nitelemelerin yanında, aidiyet belirten “Bosnalı Musa”, görünüşle ilgili “Kara İbo”, “Kıvırcık Muhammet”, “Süslü Uğur” egoya seslenen “Efsane Osman” benzeri nitelemeler de görülmektedir. Rap kültürü ile birlikte düşünülecek imza atma (tagging) örnekleri

de karşımıza çıkmaktadır. Burada duvar yazısı harfleri ile isim yazımının yanında ismin üstüne eklenen taç, “kral” nitelemesini örneklemektedir. Erikson’un kuramında ergenlik evresi bir kimlik bunalımını işaret eder. Ergen sadece kendisinin yanıtlayabileceği “Ben kimim”, “Nereden geliyorum”, “Nereye gidiyorum?” sorularını kendine sorar (Cloutier, 1982: 889). Duvar yazıları ve yazılardaki bu nitelemeler, bu sorgulamalar ile birlikte değerlendirilmelidir.

İsimlere bakıldığında erkek isimlerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Şad ve Kutlu’nun (2009) yaptığı çalışmada duvar yazısı yazma eylemi erkekler ile ilişkilendirilmekte ve bu durum muhafazakâr toplumun bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Othen-Pricce (2006: 6) da duvar yazısı yazımını ağırlıklı olarak bir erkek etkinliği olarak tanımlamakta ve duvar yazısı yazma eyleminin adölesan erkeklerin yaşamlarında rol oynayan ve spreyin tatmin edici fanteziler (mastürbasyon) ile ilişkili olarak penisi simgeleyen bilinçaltı işlevi olduğunu ifade etmektedir.

Duvar yazılarında kullanılan dil genellikle internet ve telefon aracılığı ile yapılan mesajlaşmalarda kullanılan kısaltmaları içermektedir ki bu da zamandan ve yerden kazanma durumunu ifade etmektedir. Duvar yazıları acele ile yazılmaktadır (Cassar, 2007: 180). Özellikle "İso", "Memo", "Müco", "İbo", "Sçs", "Muho", "Fb", "Mali", "Musti" ifadeleri yer ve zamanın dikkate alındığını göstermektedir. Taylor (2010: 58), duvar yazılarının acele ile yazılmasında yakalanma korkusuna dikkat çekmekte ve duvar yazısı yazmanın büyük bir adrenalin patlaması yarattığı, bunun da zamanla bağımlılık yarattığını vurgulamaktadır.

Aşk ifadeleri

Aşk ifadeleri de duvar yazılarında önemli bir yer tutmaktadır. Çoğunlukla kalp çizip sağına ve soluna ilk harflerin yazımı ile birlikte çizilen kalp içine isimlerin ilk harflerinin yazımı şeklinde de görülmektedir. Bunun yanında isimlerin tamamının yazımı, isimin ilk harfi kalp ve soru işareti şeklinde ifadeler de görülmektedir. Duyguların ifade edilmesinde ilk harflerin kullanımı, anonimlik ve ifade özgürlüğü arayışını yansıtmaktadır. Bu sayede birey isminin tamamını yazmanın verdiği tehlikelerden kaçarak duygularını ifade etme imkânı bulmaktadır. Cassar (2007: 179) iç mekânda (tuvaletler) yaptığı çalışmasında grafiti yazılarının birçoğunun anonim olarak kaldığını, çok azında ise takma adlar kullanıldığını belirtmektedir. Kendini açığa vurmanın savunmasız durumları ortaya çıkarabileceği, anonimliğin kişiye kendisini ifade edebilme ve güvenlik açısından bir imkân sağladığı ileri sürülebilir. Yazarların anonimlik ihtiyaçları onların açığa vurulma

korkularını yansıtmaktadır. Söz konusu durum dış mekân duvar yazıları için de düşünülebilir.

Diğer yandan aşk ifadesinin duvar yazısı ile ifade edilmesi, sevgisi için alınan risk-tehlike ve kendini ve duygularını ispat etme imkânı olarak da düşünülebilir. Nitekim internetin ve cep telefonlarının geliştiği, ifadeye daha kolay ortam tanıdığı bir dünyada duvar yazısının kullanımı; duyguların risk olarak ifade edilmek istenmesi, duygular için riske girilmesi olarak yorumlanabilir. Sonuç olarak Lucca ve Pachecco'nun da (2001: 467) ifade ettiği üzere duvar yazıları, ortamda işaret bırakmak suretiyle diğerleriyle iletişim kurulan bir sembolik aktivite olarak görülebilir.

Rodriguez ve Clair (1999: 13), duvar yazılarının toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim açısından kimlik inşasına yer verdiğini belirtmekte, Green (2003) ise ifade biçimindeki cinsiyet farklılıklarını vurgulamaktadır. Örneğin bayanlar daha kibar ve etkileşimli ifadeleri, erkekler ise daha tartışmacı ve olumsuz ifadeleri tercih etmektedir. Söz konusu nitelik, çalışmamızda erkeklerin yazdığı aşk ifadelerindeki sahiplenme söylemi ile ön plana çıkmaktadır. Sevilen kişinin ismi, bir kendine aitlik ile vurgulanmaktadır. "Ezgifim", "Fatmam", "Büşram" vb. ifadeler sahiplenici bir duygusalılığı ifade etmektedir: Ek olarak "Güneşe Dokunmak Kolay Olsaydı, Seni Unutmak İmkânsız Olmazdı", "Seviyorum Anla Ne Olursun", "Unutmadım Seni", "İmkânsızım Sana", "Sana Mecburum" "Sensiz Olur Mu", "Sensizim", "Kalbime De Yazdım" "Kaderim Sensin Sebepsin Zalim", "Seni Sevmek Suç Mu", "Sevgi Seni Sonsuza Dek Seveceğim", "Esrarlı Gözler Seni Özler", "Onu Çok Sevmiştim Be Kanka" ifadeleri de

kaderci-arabesk bir kültüre atıf yapmaktadır. Nitekim Özbek (1998: 181), pasif – ezik – feryat eden ifade tarzının arabesk söylemin özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Mekânın niteliği yazılardaki ifadeye de etki etmektedir. Öyle ki mezarlık bahçesine yazılan “Burcu -----→ Sende Gelcen Buraya” ifadesi bunun örneğidir. Yine ölüm teması aşk ile ilişkilendirilmektedir: “B <32 M Ölümsüz Aşklar Öldü”, “Son Nefesimde Bile Sen (Yorgun)”, “Bosnanın Azraili <3 Esmer Kız...” verilebilecek örneklerdir. Cassar’ın (2007: 181) okul tuvaletindeki yazılara yönelik çalışmasında, yazılan anonim duvar yazılarında bayan ergenlerin kendilerini ifade ettikleri, şüphelerini, kaygılarını ve kafa karışıklarını seslendirdikleri belirtilmektedir. Söz konusu durum ülkemizde erkekler ve dış mekândaki duvar yazıları için de söylenebilir.

Dayanışma

Duvar yazıları genel olarak rap-hip hop kültürü ile yakın ilişkili olarak görülmektedir. Bu kültürde oluşan ekipler (crew) bir dayanışma kültürünü ifade etmektedir. Rap kültürünün yanında akran ve arkadaş grupları da bir dayanışma kültürünü ifade etmektedir; “kanka” olarak ifade edilen yakın arkadaş tabiri duvar yazılarında kendine yer bulmaktadır. Dayanışma mesajları kimi zaman isimlerin yazımı; “Bunyamin Ve Musa”, “Şükrü Hasan”, “Mh Kankiler Lan Hasan”, “Muho-Memo Ölümüne Kanka X Serserix Zlmz” kimi zaman siyasi bir ideolojinin ya da futbol takımının taraftarlığı; “Başbuğün Bozkurtları”, “Çarşı Selçuk”, “Ccc Ülkücü Gençler”, hip

hop-rap ekibine üyelik; “Bosna Crew”, “Cmp Psikonut” ya da hemşehrilik; “Biz Gurbetçi Gençleriz...!”, “Gurbetçi Gençler Alayına Gider...!”, “Emre Apo Sefa Samet Metin Mehmet 07 Antalya” üzerinden ifade edilmektedir.

Dayanışma kültürü bir etkileşim ortamını da gündeme getirmektedir. Düşmanlıkla karşıt bir şekilde duvarlar, dayanışmanın sembolize edildiği yüzeyler de olabilmektedir. Burcu ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada “gençlerin arkadaşlarıyla geçirdikleri zaman; arkadaşlarının düşünce ve yaptıklarından etkilenme dereceleri ve arkadaşlarıyla ortak ilgi ve faaliyetlerin derecesi arttıkça, duvara yazı yazma ve boyama davranışlarında da artış” olduğu ifade edilmektedir (Burcu vd., 2007: 40). Bu anlamda grup ve üyelerinin isimlerinin yan yana yazılması ile yazarlar bir sosyal ağa dikkat çekmekte (Adams ve Winter, 1997: 352), söz konusu sosyal ağda kişilerin kimlik kazanım sürecine gönderme yapmaktadır. Nitekim Carrington’un (2009: 419) da ifade ettiği üzere duvar yazısı, bireyleri ve toplulukları kimlik, güç ve aidiyet arayışı çerçevesinde bağlayan önemli bir metinsel uygulama olarak okunabilmektedir.

Nitelemeler

Nitelemeler her ne kadar isim yazımı ile birlikte düşünülebilse de, içerik olarak değerlendirildiğinde tek başına da ergenliğin gelişimsel özellikleri ile yorumlanabilecek anlamlar içermektedir. Literatürde duvar yazılarında kişisel anlamların önemi vurgulanmaktadır (Adams ve Winter, 1997; Carrington, 2009; Stowers, 2009; Taylor, 2010). Örneğin Kan (2001: 19), karalamalar yapmanın (doodling) ergenlikte sıkıcı okul

2 <3 işareti kalbi temsil etmektedir.

ortamından bir kaçış yolu olarak değerlendirilebileceğini, ayrıca kişisel anlamların inşa edilmediği ve içsel ihtiyaçların karşılanmadığı etkili bir gelişime yaramıyıcı olmayan bir eğitimin bilinçsizce reddedilişi olarak yorumlanabileceğini belirtmektedir. Bulgulara bakıldığında özellikle otoriteye karşı çıkışı temsil eden nitelere sıkça rastlanmaktadır: “Kurt, Kasırga, Kaptan, Çılgın, Kanunsuz, İsyankâr, İsyancı, Firari Belam, Belalı, Serseri, Zanlı, Gangs, Piskopatlar Style, Kronik, Militan, Asi Melek, Mad Boys, Serseri, Arsız Bela, Acımasız”. Ayrıca gücü belirten “King, Rap King, Reis, Hükümdar, Rambo, İmparator, Kral, Baron, Asil Çocuk, Efsane” cezalandırmaya atif Yapan “Gazap, Zalim, İntikam, Vahşet, İnfazcı” marjinalliği niteleyen “Pisko, Delioğlan, Arızalı Suskun, Delly Çocuk, Alemci” gibi nitelermeleri görmek mümkündür. Nitelermelerin sosyo-kültürel algılamalar etkisinde olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Kayaalp’in (2008: 36) de ifade ettiği üzere, yaşamsal tecrübe eksikliği ergeni “yaşadığı toplumda genel olarak kadınlık ve erkekliğe atfedilen özellikleri abartılmış biçimleriyle benimsemeye yöneltir. Kızlarda kadınsı davranışlar, makyaj ve kozmetik kullanımı, erkeklerdeyse cesaret, güçlülük, hükmetme arzusu ön plana çıkar”. Bu anlamda toplumsal cinsiyetin kalıplaşmış yargıları (stereotype) yazılarda okunmaktadır.

Nitelermeler kendini ifade etme ve kimlik kazanım süreci ile birlikte olmak istenen bir “beni böyle görün” durumunu ifade etmektedir. Nitekim duvar yazısı bireylerin yorumladığı ve etkileşime girdiği belirli bağlamlar boyunca yaratıp şekillendirdikleri bir gerçekliği temsil etmekte, ayrıca kişilere kendilerini cezalandırma korkusu olmadan ifade etmelerine

olanak veren bir anonimlik sağlamaktadır. Kullanılan dil ve ifadeler normatif sınırların ötesine gitme eğilimindedir. Başka bir ifade ile duvar yazısının anonimliği kişilere yüz yüze iletişimde sık rastlanmayacak bir şekilde tutkuların ifadesine izin vermekte (Rodriguez ve Clair, 1999: 10-12), böylece duvar yazıları topluluğun toplumsal tutumlarının doğru bir göstergesi olabilmektedir (Stocker ve vd., 1972: 364). Ailelerin otoritesine karşı gelme, yetişkin gibi güçlü olduğunu belirtme, kimliğini oluşturacak farklılık unsurlarının altını çizme, ergenlik süreçleri ile birlikte düşünülmelidir. Duvar yazısı, ergenin (aile içinde-okulda kendini ifade etme ve destekle ilgili, paylaşım ve var olma dili geliştirilemediğinde ya da ebeveynlerle, öğretmenlerle karşılıklılığa dayanan bir iletişim ortamı yaratılmadığında) varlığını otoriteye, kurallara, topluma hissettirmesinin bir yolu olarak düşünülebilir. Bu anlamda duvar yazıları aile ve okul ilişkilerinde geliştirilememiş psikolojik “ben dilinin” en sert, en sade haykırışı ya da var olma duyurusu olarak yorumlanabilir.

Siyasi mesajlar

Türkiye’de 1970-1980’li yıllar siyasi görüş hareketliliğinin yoğun yaşandığı yıllardır. Bu yıllarda duvar yazıları bir siyasi mesaj alanı olarak ön plana çıkmaktadır. 1980 sonrasında ise genel olarak bir depolitizasyon sürecinin altı çizilmektedir. Bir kimlik ifade etme ve savunma aracı olarak duvar yazıları siyasi anlamda da bir söylem alanıdır. Siyasetin taraf seçimi ve ötekinin ifadesine saygı burada önem kazanmaktadır Adams ve Winter (1997: 338) duvar yazılarında düşman mesajların dağılımının üstü çizilmiş (crossed out)

ve üstü çizilmemiş (uncrossed out) ayırımını ortaya çıkardığını belirtmektedir. Üstü çizilmemiş duvarlardaki yazılara fazla düşmanca tavır görünmezken, bir başkasının yazdığı yazının üstü çizilerek yazı yazana düşmanca mesajlar, tehditler ifade edildiğinde duvar üstü çizilmiş haline gelir. Bu çalışmada ki duvar yazılarının siyasi içerikleri “ülkücü-milliyetçi” ve “sosyalist” ifadelerle odaklanmaktadır.

Diğer duvar yazıları temaları ile karşılaştırıldığında üstünü çizme (bir nevi susturma, ifadeyi yok etme) eylemi en çok siyasi duvar yazılarında kendini göstermektedir. Ülkücü-milliyetçi ifadeler “Bozkurtlar Her Yerde”, “Başbuğün Bozkurtları”, “Kanımız Aksa Da Zafer İslamındır”, “3 Mayıs Türk Bayramı”, “Vur Bozkurdum Tilkiye Vur Kurtuluşun Türkiye”, “Başbuğün Bozkurtları”, “Ülkücü Gençler”, “Tanrı Türkü Korum İleriş”, “Selçuklu Bozkurtlar”, “Ülkücü Hareket Engellenemez Turan”, “Yaşasın Türkün Turan Ülküsü”. Sosyalist ifadeler ise “Yaşasın 1 Mayıs”, “Yaşasın Sosyalizm”, “Yaşasın Halkların Kardeşliği”, “İsyen Devrim Anarşi”, “Viva Kızıl 19 Mayıs”, “Kahrolsun Faşist Diktatörlük”, “Tkp, Çekiç Orak”, “1 Mayıs” şeklindedir. Lynn-Susan (2005: 40), ırkçı duvar yazılarında baskı ve tehdit ile bütünleşmiş ön yargı ve nefretin mevcut olduğunu ifade ederken, Othen-Price (2006: 8) ise duvar yazılarındaki militarist görünümü saldırgan dile dikkat çekmektedir. Genel olarak bakıldığında siyasi düşünce ve mesajlara müdahale ön plandayken, özellikle sosyalist ifadelerle yönelik daha baskılayıcı bir tutum görülmektedir. Söz konusu tutumun ötekini hakını savunma, ona ifade şansı verebilme kültürü açısından irdelenmesi gerekmektedir.

Kendini korunaklı ve güvende hissedememe, kişinin kendi inanç ve düşünce sisteminin tek doğru yol olduğunu savunma iddiasına yöneltebilir. Duvar yazıları belki de kendi düşüncesinin güvenlik alanı, gruplara, topluluklara adanmış bir bağlılık arayışı, henüz kazanılmamış özerklik duygusunun çaresizliği olarak düşünülebilir. “Benim gibi düşünenler var olsun, diğerleri cesareti varsa çıksın o da yazsın bakalım”ın meydan okuması da olabilir. Bir siyasi düşünceye adanmışlık, ergenliğin bağımlılığıyla bağımsızlık özleminin duvar yazısında somutlaşması olarak da düşünülebilir.

Fanatizm

Duvar yazılarındaki bir diğer önemli tema da fanatizm başlığı altındaki futbol takımlarına yönelik mesajlardır. Aslında Türkiye’de futbolun popülerliği düşünüldüğünde futbol temasının duvar yazılarında az bir oranda vurgulandığı (%5) düşünülebilir. Burada dört büyük takımın isimleri ile üniversitenin kısaltması olan “üni”nin birlikte kullanılması özellikle üniversite gençliğinin aidiyetini vurguladığı: “Çarşı Selçuk Burda”, “Üni-Ts 61”, “Şikeci Tff”, “Adalet İçin Kan Mı Dökelim ..... !Üni-Ts 61”, “Bize Her Yer Trabzon”, “Biz Gurbetçi Gençleriz...!”, “İnadına Denizli Spor”, “Konyaspor”, “Since 1903 42 Ulan...” “A.Gücü .....” “Konyaspor Ulan” ifadeleri örnek olarak verilebilir. Üniversite öğrencileri için takımları ile memleketleri bir aidiyet oluşturma eğilimindedir. Takımların duvar yazıları bazen bir diyalog ortamı oluşturmakta; karşı taraftar grubuna küfürlü bir saldırı mesajı, benzer şekilde küfürlü bir şekilde yanıtlanmaktadır. Nitekim Green’in (2003: 294) de vurguladığı üzere duvar yazılarında

yazılan dil de sonraki yazılanların dilini etkilemektedir. Ateşli bir dille yazılan bir duvar yazısı ateşli bir dille yazılan duvar yazısını doğurmakta, tersine daha nazik bir dil benzer bir ifade kalıbını sürdürmektedir. Futboldaki fanatizmin güncel derbi maçlarına göre değişebildiğini görebiliriz. Yazılı ve görsel medyanın ortaya çıkarabileceği adaletsiz maç yönetimi ya da maç skorunun olduğu anlar bu yazıların güncellenmesi-ne neden olmaktadır.

SOSYAL HİZMET İÇİN BİR TARTIŞMA KONUSU: “DUVAR YAZILARI BİR TÜR VANDALİZM Mİ?”

Vandalizm temelde bir şiddet eylemi olarak görülmekte ve kamu mallarına ve özel mülke zarar verme olarak nitelenmektedir. Öğülmüş'e (2000: 74) göre “vandalizm; 1960'lı yıllardan itibaren başta ABD, İngiltere, İsveç gibi gelişmiş ülkelerde olmak üzere, araştırmacıların dikkatlerini çeken sosyal, psikolojik, ekonomik ve hukuki bir sorundur”.

Duvar yazısı üzerine temel tartışma alanlarından biri de duvar yazısının sanat mı yoksa vandalist bir eylem olarak suç mu olduğuna yöneliktir. McAlluife ve Iverson, (2011: 130) duvar yazısının suç mu sanat mı olduğu sorusuna net bir cevabın verilemeyeceğini, duvar yazısının kısmen suç kısmen de sanat olarak kabul edilmesi gerektiğini önermektedir. Duvar yazıları izinsiz yazılan yazılardır fakat Varshavsky (2009: 72), izin konusunun son derece tartışmalı olduğunu, ayrıca izin olmamasının da eylemi tek başına suç ya da sıkıntı olarak tanımlamadığının altını çizmektedir. Moreau ve Alderman (2011) ise duvar yazısının alternatif bir kültürel ifade biçimi olduğunu, duvar yazısını

yasaklama eğilimlerinin arkasında da ideolojik-politik bir yapının var olduğunu belirtmektedir. Bir diğer dikkat çeken nokta duvar yazısı yazımı ile diğer suç türleri arasındaki ilişkidir. Halsey ve Young'un (2006: 290) çalışması özetle duvar yazısı yazımı ile diğer suç türleri arasında direk olarak nedensel bir ilişki kurmanın doğru olmadığını belirtmekle birlikte duvar yazılarının yoğun yazıldığı ortamda bulunan kişilerin diğer kişilere göre suç işlenen ortamlarda bulunma olasılığının yüksek olduğunu belirtmektedir.

Duvar yazısı yazımının kriminal değerlendirilmesinde kırık pencere teorisi önemli bir yer tutmaktadır. Bu teoriye göre çevre temiz ve düzenli tutulduğunda kişiler suçlara yönelmeyecektir, fakat kırık bir pencere (bir duvar yazısı) kişileri başka diğer pencereleri kırmaya (başka duvar yazısı yazmaya) yöneltebilir (Moreau ve Alderman, 2011: 116). Bununla birlikte Moreau ve Alderman duvar yazısı karşıtı politikaların da ifade etme biçimleri ve özgürlüklerinin suçlu hale getirilmesi, baskıcı, gözetleme, hukuk ve düzenlemelerin oluşturulması açısından eleştirel bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Moreau ve Alderman, 2011: 121). Nitekim literatürde duvar yazısı yazımının önemli eğitimsel katkısı olarak, yazarları eleştirel düşünmeye teşvik etmesi ve onları alternatifler dünyasına sevk etmesi (Avramidis ve Drakopoulou, 2012) vurgulanmaktadır.

Burcu ve arkadaşlarının (2007: 36) araştırmasında “gençler arasında duvara yazı yazma ve boyama davranışı (%44.07) ile şişe kırma davranışı (%43) en yüksek oranda sergilenen vandalist davranışlar” olarak bulunmuştur. Kan'ın 50 kişiyle olan anket çalışmasında ise

Tablo 2. Duvar yazılarının yazıldığı yerler

Yazılan Yerler	Sayı	Yüzde
Bahçe Duvarları	659	%74
Elektrik Trafo Binaları	99	%11
Okul Duvarları	37	%4
Elektrik direkleri	23	%3
Yol-Kaldırım	45	%5
Diğer (Çöp Kutuları, Parklar, Araba, Apartmanlar vb.)	23	%3
Toplam	886	100

adolesanların çoğunun duvar yazısına okuldaki sıkıntı ve stres hissi sonucu bir kendini ifade etme aracı olarak ilgi duydukları belirtilmiştir. Bununla birlikte bir öğrenci duvar yazısını bir baş etme mekanizması olarak görmektedir (Kan, 2001: 20). Bu anlamda duvar yazısı yazma davranışı, basit bir suçtan ziyade çevresi içinde birey perspektifinde ele alınması gereken bir davranıştır.

Çevresi içinde birey perspektifinde aile-arkadaş gurubu ve psiko-sosyal desteğin önemi ön plana çıkmaktadır. Danış'ın da ifade ettiği üzere ekolojik sistem yaklaşımı bireyin davranışlarının yorumlanması noktasında katkı sağlamak ve birey, aile ve grup etkileşimine odaklanmaktadır (Danış, 2006: 53). Lachmann (1988: 236), cesaretlerini kanıtlama ve ciddi suçlara katılmadan otoriteyi aşış yolu olduğu için duvar yazısının gençlerin ilgisini çektiğine değinmektedir. Doğan ve Demir (2012), ise tahripçilik (vandalizm) davranışının ergenlerde "sınıf düzeyi", "ailedeki birey sayısı" ve "annenin eğitim düzeyi" ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Burcu ve arkadaşlarının (2007) araştırması, vandalist davranışlar ile arkadaş grubuna verilen önem-ayrılan zaman,

gruptan etkilenme ve grupla yapılan faaliyetlerin arasındaki ilişkiyi ön plana çıkarmaktadır. Öğülmüş (2000: 83) de okul vandalizmine dikkat çekerek vandalizme karşı sadece fiziksel önlemlerin değil psiko-sosyal eğitimin de önemini belirtmektedir.

Genel olarak araştırmalara bakıldığında duvar yazısı yazımında ergenlikteki aile, arkadaş ve okul ortamına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu durumda duvar yazıları sadece bireysel sorunlar perspektifinde değil çevrenin de önem kazandığı bir perspektifle değerlendirilmesi gereken bir olgudur. "Duvar yazıları çevrenin karşılayamadığı duygusal, bilişsel ihtiyaçların ifadesi midir?", "Duvar yazıları aile, okul ve arkadaş ortamında sağlıklı bir ifade ortamına duyulan ihtiyacın bir ifadesi midir?" "Mesajlarla kişiler hangi ihtiyaçlarını ifade etmektedir?" "İfade edilemeyen-bastırılan duyguların ortaya çıkışı nasıl olacaktır?" "Karşı cinse yaklaşımda ifade kültürü nasıl geliştirilebilir?" "Okul, aile ve arkadaş ortamında kendini şiddet ile ifade etme kültürü nasıl engellenebilir?". Söz konusu sorular duvar yazılarının sanat olarak değil de bir ifade edememiş kültürü olarak yaklaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla

birlikte basitçe bir vandalizm etiketlemesi de çevreyi ve bağlamı görmezden gelmeyi doğuracaktır.

SONUÇ

Çalışmada irdelenen duvar yazılarının gerek içerik gerekse biçim olarak sanatsal bağlamının oluşturulmasında zorluklar vardır. Mezarlıkların duvarlarına yazılan popülist ve arabesk söylemin bir duruma isyan, bir muameleye meydan okuma ya da karşılık bulamadığı ya da iletişime geçip büyümediği sevgisinin, öfkesinin dışa vurumu; küçük yaratıcılık dizelerinin, sözcüklerin seçilme mekanı olarak mezarlık duvarına “ille de sen ölene dek sen” gibi kalem alınmış örneklerde sanatsal boyutu görmek zor görünmektedir. Bu duvar yazılarının ele alındığı mekândaki kişilerin sosyo-kültürel ve ekonomik birikim ve derinlikleriyle ilgili boyutlarının da olduğu görülebilir. Bu konuyu biraz daha ayrıntılı irdelemek gerekirse şu tartışmaları yapmak mümkündür.

Öncelikle kent ortamındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıklara sahip ergen grupların, okul, aile ve arkadaş grubuyla kuracakları ilişkilerin onları zenginleştiren, geliştiren, kendilerini ve diğerlerini fark edip aynalayabildikleri ortamlar yaratması beklenmektedir. Sosyal hizmetin en temel ihtiyaç gruplarından olan ergenlerin kentlerin sosyal gruplarında, kulüplerinde ve toplum merkezlerinde (günümüzdeki bazı belediyelerin kurduğu gençlik yaşam merkezlerinde) sportif ve sanatsal faaliyetlerle becerilerinin kazandırıldığı ünitelere sahip olmaları, bu çalışmada işlenen duvar yazılarının temsil ettiklerinin aksine olumlu sosyal etkileşim ortamlarının ortaya çıkmasını destekleyebilir. Görünür olmanın, konuşmanın

gerçek muhataplarıyla yapılmasının öğrenilebilmesi, görüntü ve mesaj kirliliği yaratan vandalist içeriğin daha yaratıcı alanlara dönüşmesini temin edebilir. Söz gelimi bir özel sektör desteği, toplum katılımı ve onayıyla belediyenin tanımladığı bir bölgede gençlerin duvar resimleri ya da boyamaları yapmaları, disiplinli ve sorumluluk bilincine dayanan bir amaçla tarihe iz bırakma çabası ya da duruşu sergilenebilir.

Bu araştırmada tanımlanmaya ve anlaşılmaya çalışılan duvar yazıları, belediyeye, o bölgedeki sosyal hizmet kuruluşu (gençlik merkezi ya da toplum merkezi), okul öğretmenleri, okul sosyal hizmeti uygulayıcıları ya da rehberlik uzmanlarının katılımıyla yürütülerek, örgütlü ve organize bir toplumla çalışma uygulamasına dönüştürülebilir.

Duvar yazılarındaki çaresizlik ve umutsuzluk, bir isyan duruşu olarak, ergenlerin kendilerini ifade edebilecekleri, daha derinlikli yeni var oluş ve görünürlük kazanma aracılıklarına ve savunuculuklarına ihtiyaç duyulduğunu düşündürmüştür (imkânsızım, sana mecburum, mekansızlar vb.).

Sosyal hizmet disiplinin önemli ihtiyaç gruplarından olan ergenlik kesiminin duvar yazılarıyla kendini en az maliyetli ve en kolay şekilde ifade etmesinin arkasında yatan birçok faktör (yaratıcılığını ortaya koyabilecekleri imkânlardan yoksunluğu, çok çocuklu aile ortamlarında yaşıyor olması, ana-babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü, çevresel koşullarda gençlerin ilgi ve yönelimlerine uygun sportif tesis ve benzeri kuruluşların eksikliği) dikkate alınmalıdır ve hizmet modellerinde etiketlemeyen, ötekileştirmeyen, anlama odaklı çerçeveler sağlanmalıdır.

Toplumda üst düzey aidiyete, toplumsal sorun alanlarına (çevreye, özel gereksinim gruplarına yönelik bir ihtiyaç karşılama odağına önem vermek, zararlı alışkanlıklarla, savaş vb..) katkı ve sorumluluğu hedefleyen, toplumun diğer kesimlerinin (belediye, sivil toplum, özel sektör vb.) de katılacağı örgütlü ve organize toplumsal sorumluluk projelerine yöneltilmiş bir gençlik liderliği, duvar yazılarının aktivist grubunu, toplumla uyumlu, yaratıcı dışavurum faaliyetlerine yönlendirilmesini kolaylaştırabilir. Söz konusu toplumla çalışma uygulamaları "sokak sosyal hizmeti" olarak da ele alınabilir. Ancak sosyal hizmet profesyonellerinin bürokratik memur zihniyetinden uzak, bölgede yaşayan "onlar için onlarla birlikte yürüyecek", "sokağa inen, sokağın nabzını tutan", gençlerin kendileri gibi hissettiği bir kişinin olması beklenmektedir. Buna paralel olarak ülkemizde okul sosyal hizmeti alanının da geliştirilmesinin ergenin çevresini değerlendirebilmek ve ergenlik çağı sorunlarına yerinde çözümler üretebilmek açısından önemli olduğu açıktır.

Toplumun farklı kültürel ve nüfus kesimlerini anlamadan, kimi duruş ve var oluş biçimlerini sorun olarak adlandırma yaklaşımı, toplumsal kesimler arasındaki ötekileştirme ve kutuplaşmaları artırma ya da pekiştirmeye vesile olabilir. Bu durum nüfusun önemli kesimlerinin kendini gerçekleştirme yeteneklerini geliştirme süreçlerinde daha yaratıcı faaliyetlerle ortaya çıkabilecek aidiyet ve birlik duygulanımlarına engel olabilir. Nitekim kentlerin göçle oluşmuş alt yapı ve çevresel estetik donatı imkânlarından yoksun bölgelerinde kurulacak olan toplum veya gençlik merkezlerinde duvar yazılarının aracılık

ettiği daha derinlikli ve yaratıcı içeriğe sahip çalışmalar başlatılmalıdır. Kentlerde kurulan kalkınma ajanslarının proje gündemine girmesinin uygun olabileceği düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet boyutundan bakıldığında erkek ergenlerin sahiplenici ve isyankâr aşk ifadeleri, ("Fatmam", "Büşram, "Burcu -----→ Sende Gelcen Buraya", "Bosnanın Azraili <3 Esmer Kız...") Türkiye'de önemli sosyal sorun alanlarından olan "kadın cinayetleri" açısından önemli bir veri kaynağı olarak düşünülebilir. Bu anlamda kadına yönelik şiddete odaklanan önleyici çalışmaların eğitimsel boyutunun yetkinlikten ziyade ergenlikten başlamasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, L. K. ve Winter, A. (1997). Gang graffiti as a discourse genre. *Journal of Sociolinguistics*, 1 (3): 337-360.
- Avramidis, K. ve Drakopoulou, K. (2012). Graffiti crews' potential pedagogical role. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 10 (1): 327-340.
- Burcu, E., Danacıoğlu, N. ve Vazsonyi, A. T. (2007). Arkadaş grubuna sahip olmaya verilen önemin gençlerin vandalizmi üzerindeki etkisi. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24 (2): 23-44.
- Carrington, V. (2009). I write, therefore I am: texts in the city. *Visual Communication*, 8 (4): 409-425.
- Cassar, J. (2007). Unveiling desires: adolescents' hidden graffiti about sexualities and romantic relationships in schooled settings. *The International Journal of The Humanities*, 5 (4): 179-183.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (9): 45-56.

- Doğan, S. ve Demir, İ. (2012). Genel lise öğrencilerinin okul tahripçiliği algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14 (1): 133-147.
- Dener, A. ve Özmen, İ. (2009). Şehir yüzeylerindeki "kötü" sözler. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2 (1): 68-90.
- Green, J. A. (2003). The writing on the stall: gender and graffiti. *Journal of Language and Social Psychology*, 22: 282-296.
- Gonos, G., Mulkern, V. ve Poushinsky, N. (1976). Anonymous expression: a structural view of graffiti. *The Journal of American Folklore*, 89 (351): 40-48.
- Halsey, M. ve Young, A. (2006). 'Our desires are ungovernable' writing graffiti in urban space. *Theoretical Criminology*, 10 (3): 275-306.
- Kalerante, E. ve Mormori, P. (2005/2006). Graffiti as a form of social and cultural conflict. *International Journal of The Humanitie*, 3 (4): 129-132.
- Kan, K. H. (2001). Adolescents and graffiti. *Art Education*, 54 (1): 18-23.
- Kayaalp, L. (2008). "Ergenlikte kimlik ifadesi olarak şiddet" İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II Mart 2008, Sempozyum dizisi No: 63: 33-39, İstanbul.
- Lachmann, R. (1988). Graffiti as career and ideology. *American Journal of Sociology*, 94 (2): 229-250.
- Lucca, N. ve Pacheco, A. M. (2001). Children's graffiti: visual communication from a developmental perspective. *The Journal of Genetic Psychology*, 147 (4): 465-479.
- Lynn, N., ve Lea, J. S. (2005). "Racist" graffiti: text, context and social comment. *Visual Communication*, 4 (1): 39-63.
- McAuliffe, C. ve Iveson, K. (2011). Art and crime (and other things besides...): conceptualising graffiti in the city. *Geography Compass*, 5 (3): 128-143.
- Moreau, T. ve Alderman, D. H. (2011). Graffiti hurts and the eradication of alternative landscape expression. *The Geographical Review*, 101 (1): 106-124.
- Othen-Price, L. (2006). Making their mark: a psychodynamic view of adolescent graffiti writing. *Psychodynamic Practice*, 12 (1): 5-17.
- Öğülmüş, S. (2000). Tahripçilik (vandalizm): düşük yoğunluklu bir sapma. *Polis Bilimleri Dergisi*, 2 (7-8): 73-86.
- Özbek, M. (1998). Arabesk kültür: bir modernleşme ve popüler kimlik örneği. İçinde S. Bozdağan, ve R. Kasaba (Der.) *Türkiye'de modernleşme ve ulusal kimlik: 168-187*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Pennebaker, J. W. ve Sanders, D. Y. (1976). American graffiti: effects of authority and reactance arousal. *Pers Soc Psychol Bull*, 2: 264.
- Rodriguez, A. ve Clair, R. P. (1999). Graffiti as communication: exploring the discursive tensions of anonymous texts. *Southern Communication Journal*, 65 (1): 1-15.
- Stocker, T. L., Dutcher, L. W., Hargrove, S. M. ve Cook, E. A. (1972). Social analysis of graffiti. *The Journal of American Folklore*, 85 (338): 356-366.
- Stowers, C. L. (2009). American graffiti: the tradition of illegal public name writing in the united states. *The Global Journal of Hip-Hop Culture*, 4 (1): 62-69.
- Şad, S. N. ve Kutlu, M. (2009). A study of graffiti in teacher education. *Eurasian Journal of Educational Reserach*, 36: 39-56.
- Taylor, M. F. (2012). Addicted to the risk, recognition and respect that the graffiti lifestyle provides: towards and understanding of the reasons for graffiti engagement. *Int J Ment Health Addiction*, 10: 54-68.
- Varshavsky, T. (2009). The street art plague how graffiti is framed by the press. *The Global Journal of Hip-Hop Culture*, 4 (1): 70-77.